

JE VOELT JE ALS EEN BEEST

**Isolaties van minderjarigen
in Nederlandse tehuizen**

Samengesteld door
WAER GEBEURT

Janet van Bavel
Guus de Beer
Erik van Ingen Schenau

DOSSIER-reeks nr. 5
Uitgeverij ORDEMAN

Inleiding

„Je kan je gevoelens gewoon niet kwijt, omdat je gewoon weet: ‚Als ik me rustig houd, dan mag ik er weer uit‘, maar je voelt je als een beest...” Aan het woord Gerrie, een bewoonster van een kindbeschermingshuis, over haar verblijf in een isoleercel.

Zomer 1971 verschijnen er perspublicaties over het gebruik van de isoleercel in particuliere kindbeschermingsinrichtingen en rijksinrichtingen. Een gezamenlijke actie van de net opgerichte Belangenvereniging Minderjarigen (BM), Release Amsterdam en de PSP leidt tot het stellen van kamervragen aan de staatssecretaris van justitie Wiersma. Hij antwoordt: „Eenzame opsluiting voor straf in een kleine ruimte komt in ons land niet voor.” (!)

Zomer 1978 verbaast WIJN-direkteur Harrie Peeters zich erover dat ex-tehuisbewoners tijdens de bezetting van het bureau van het WIJN (Werkverband Integratie Jeugdwerkzorg Nederland) het gebruik van de isoleercel aan de kaak stellen. Zijn verwonderde reactie luidt: „Bestaan er dan nog isoleercellen?”

Wel, eenzame opsluiting komt voor; en er bestaan nog steeds isoleercellen. Over het gebruik van die cellen gaat dit boekje. We hebben het geschreven omdat we regelmatig in contact komen met jongeren die in zo'n cel gezeten hebben. We zijn geschrokken van de grote hoeveelheid ervaringen met de isoleercel en nog meer van de woede en het nare machteloze gevoel dat een verblijf in de cel bij de bewoners oproept. We wilden er meer van weten om er anderen over te vertellen met als achtergrond dat wij isolatie iets verschrikkelijks vinden en graag zouden zien dat het niet meer gebeurde.

Wij maken alle drie deel uit van 'Waer Gebeurt', een project dat in 1975 tot stand kwam. Begin 1975 bestond het JAC (Jongeren Advies Centrum) Amsterdam vijf jaar, en hield een open dag. De aanwezigen op die open dag waren medewerkers van verwante instellingen, zoals andere JAC's, krisiscentra, het VARA Ombudsman-team en dergelijke. Mensen die zich met een bepaalde werkveld bezighielden gingen bij elkaar zitten. Een van die groepen praatte over kindbescherming. Daar ontstond het plan om ervaringen van cliënten te bundelen en in gidsen te verwerken. Ook het gezamenlijk actievoeren stond in de plannen, zoals reeds was gebeurd in 1974 bij acties tegen de *Heldringstichtingen* in Zetten. Medewerkers van het JAC Amsterdam werkten deze plannen uit en zo ontstond in de zomer van 1975 het project 'Waer Gebeurt'. Basis van dit project vormt de permanente enquête die gehouden wordt onder minderjarigen die te maken hebben of te maken hebben gehad met kindbeschermingsinstellingen. Het aantal deelnemende organisaties groeide in drie jaar tot 36. Niet alleen JAC's maar ook Releases, Adviesbureaus Kinderbeschermingskonflikten (AKK's), krisiscentra voor weggelopen minderjarigen, belangenverenigingen van ouders en minderjarigen uit de kindbescherming sloten zich aan. Bij het doorlezen van deze ingevulde vragenformulieren (waarvan er in drie jaar meer dan 200 zijn ingevuld) werd de medewerkers van 'Waer Gebeurt' duidelijk dat veel minderjarigen slechte ervaringen hebben met de isoleercel en werd besloten dit te onderzoeken.

Het onderzoek werd door drie mensen verricht. Twee daarvan, Janet van Bavel en Guus de Beer, werken bij het JAC in Amsterdam; de derde, Erik van Ingen, werkt voor het secretariaat van 'Waer Gebeurt'. Als doel van het onderzoek formuleerden we: „De leden van 'Waer Gebeurt' en andere belangstellenden informeren over het gebruik van isolatie en separatie bij minderjarigen, over het wettelijk kader waarmee deze maatregelen zijn omgeven en over de wijze waarop door minderjarigen, behandelaars en wetenschappers over deze zaken wordt gedacht.”

We begonnen ons onderzoek met hoge verwachtingen en pretenties: zoveel mogelijk informatie verzamelen, achtergronden goed doorlichten, naar alternatieven kijken enzovoort. Onze pogingen informatie te verzamelen liepen echter uit op een ware lijdensweg door de Nederlandse burocratie; overal onwil om blijkbaar moeilijke zaken openbaar te maken: tehuizen verwezen ons naar de overkoepelende organisatie in de kindbescherming, de Directie Kinderbescherming verwees ons naar de staatssecretaris en die vertelde ons op haar beurt dat we ons maar rechtstreeks tot de tehuizen moesten wenden. De meest eenvoudige dingen die we wilden weten (waar worden minderjarigen geïsoleerd, hoe gebeurt dat, wat is er geregeld) konden pas na een hele worsteling losgepeuterd worden. De meeste tijd is gaan zitten in dit lospeuteren van informatie, in honderden telefoontjes, gesprekken en brieven. Daardoor zijn de dieperliggende redenen waarom er geïsoleerd wordt helaas niet naar de oppervlakte gekomen; dat zou nog jaren vergen en dan zijn de moeizaam veroverde gegevens al weer verouderd. In het begin dachten we nog aan het interviewen van bewoonsters en bewoners, het grondig uitzoeken van een isolatiegeval en dergelijke, maar het heeft er niet van mogen komen. Geen gedegen onderzoek in de traditioneel wetenschappelijke zin van het woord dus, maar wel een vasthoudende poging om een zo goed mogelijk beeld te geven van de Nederlandse isolatiepraktijk.

Ons knokken om informatie willen we in dit dossier ook beschrijven, zodat iedereen het proces dat wij doormaakten kan volgen. Een tweede doel van dit boekje is dan ook geworden: „Duidelijk maken hoe moeilijk het is om in een zich democratisch noemend land als Nederland aan gegevens te komen die men van hogerhand liever met veel geheimzinnigheid (voorzichtigheid noemen ze dat) omkleedt — en dat terwijl het gaat om (semi)overheidsinstellingen die door iedere burger betaald worden en via het parlement controleerbaar zouden moeten zijn.”

Om toch iets te laten zien van de diepere achtergronden van het isolatiesysteem beginnen we met een stukje over de kindbescherming, onze kijk daarop en waarom wij isolatie (van minderjarigen) zo iets slechts vinden.

Isolatie vindt niet alleen plaats in cellen. Onze hele samenleving is erop gericht mensen die niet passen in de waarden en normen van deze samenleving (onder andere intelligent zijn, productief zijn, een gezin stichten en kinderen krijgen) te isoleren: gekken verdwijnen in gekkenhuizen, zwakzinnigen in zwakzinnigeninrichtingen, dieven in gevangenissen, bejaarden in bejaardentehuizen en 'lastige' kinderen in kinderbeschermingstehuizen. En die tehuizen liefst ver van de bewoonde wereld, in een bos, anders word je er nog iedere dag mee geconfronteerd. Dit boekje gaat over de kinderbescherming, een van de systemen die onze samenleving gebruikt om zichzelf tegen mensen die afwijken van de norm te beschermen.

De kinderbescherming beschermt dus geen kinderen, maar de waarden en normen van de maatschappij. Die normen en waarden worden al van jongs af aan aangeleerd en dienen om de plaats en functie van mensen binnen de economische verhoudingen (de basis van onze samenleving) te rechtvaardigen en te laten voortbestaan. De kinderbescherming is een onderdrukkend systeem, waarin minderjarigen zo snel mogelijk aangepast moeten worden aan de samenleving. De minderjarige zelf heeft geen rechten. Hij/zij wordt als een onmondig individu beschouwd en moet zich aanpassen aan wat 'hulpverleners' over hem/haar beslissen.

De kinderbescherming wordt op haar beurt ook weer geregeerd door de samenleving en met name door economische principes. Vooral de grote huizen lijken veel op bedrijven: er is een duidelijke hiërarchie (bestuur, directie, psycholoog/pedagoog, groepsleiding, bewoners) en men probeert het dagelijks leven zo efficiënt in plaats van zo leefbaar mogelijk te laten verlopen (bijvoorbeeld eten uit de gaarkeuken in plaats van zelf koken in de groep). Zo gauw ons land in geldgebrek komt is de kinderbescherming een van de eerste takken waarop bezuinigd moet worden. De kleine, voor de jongere vaak de beste tehuizen, zijn het eerst de klos, omdat ze niet zo goedkoop en efficiënt zijn als de grote kinderbeschermingskazernes.

Isolatie begint dus al als kinderen die op een of andere manier in konflikt zijn gekomen met hun omgeving, uit die omgeving gehaald worden en tussen veel andere kinderen ondergebracht worden in tehuizen. Niet in de eigen buurt of stad, maar elders. Blijken ze daar te 'moeilijk', of worden ze te oud (een tehuis richt zich meestal alleen op een beperkte leeftijdsgroep), dan worden ze overgeplaatst. Vaak nog verder weg, met als uiterste de plaatsing in een rijksinrichting of een tehuis voor 'zeer intensieve behandeling' (ZIB, of 'eindstation'). Deze tehuizen liggen geïsoleerd — ver van de omgeving waar de minderjarige vandaan is gekomen.

Isolatie door opgesloten te worden in een cel is voor ons de uiterste konsekwentie van een systeem dat vanaf het begin al isolerend werkt. Isolatie of ook wel separatie, time-out of afzondering (die woorden worden door elkaar gebruikt) betekent voor ons: **het opsluiten van minderjarigen in een speciaal daarvoor bestemde ruimte — met de deur op slot.**

We schrijven over isoleercellen omdat we daarmee willen aantonen dat het systeem moet veranderen. Niet door alleen de isoleercel af te schaffen of in plaats van isolatie minderjarigen te onderdrukken door ze vol te stoppen met kalmerende medicijnen, maar door af te stappen van een isolerende kinderbescherming en de minderjarige in kontakt te laten met zijn/haar omgeving. We denken dat het systeem alleen zal veranderen als wij de werking van het systeem in zijn uiterste konsekwentie laten zien.

We hopen dat dit dossier met even veel verbijstering gelezen zal worden als waarmee wij het hebben geschreven. Misschien vormt die verbijstering een aanleiding om eens echt iets op kinderbeschermingsgebied te veranderen.

Amsterdam, december 1979

Erik, Guus, Janet.

Dit dossier en wat nu ...?

Onze speurtocht naar isolaties in de kindbescherming is nu ten einde. We zijn onderweg zo veel tegengekomen dat we in dit dossier alleen over kindbescherming gesproken hebben. De isolatie van minderjarigen in de psychiatrie en de zwakzinnigenzorg, het terrein van het ministerie van Volksgezondheid, blijft hier onbesproken. Ook daar wordt veel geïsoleerd.

Dit dossier zijn we begonnen met de praktijk zoals wij die kennen die uit de verhalen van weglopers en wegloopsters uit kindbeschermingstehuizen zoals we die verzamelen in de 'Waer Gebeurt'-dokumentatie. Die verhalen zijn verontrustend, en hebben al vaker aanleiding gegeven tot het voeren van actie. Eén van die acties was die tegen Zetten. Na de resultaten van de 'Waer Gebeurt'-enquête beschreven we die Zetten-acties, waaraan twee van ons hebben deelgenomen. De Zetten-actie leverde de eerste wetenschappelijke beschrijving van het isolatieverschijnsel op, namelijk die van de Commissie Dijkhuis. Verder is er – we herhalen het hier – in de pedagogische literatuur bitter weinig over isolatie te vinden.

Daarnaast gingen, als gevolg van de Zetten-acties, de ambtelijke molens malen en verplichtte de staatssecretaris de rijksinrichtingen de isolatiepraktijk te gaan registreren. Hij verzocht hetzelfde aan de particuliere inrichtingen.

Maar wat heeft dat voor nut?

- *als het onduidelijk is wat isolatie nu eigenlijk is;*
Voor straf mag er in de particuliere kindbescherming niet geïsoleerd worden, maar isolatie wordt door de geïsoleerden vaak als straf beleefd.
Het opsluiten op de eigen kamer wordt door de topambtenaren van het ministerie aanvankelijk als isolatie bestempeld, maar nauwkeurige bestudering van de tekst van hun eigen circulaire doet hen van inzicht veranderen.
- *als een wetenschappelijke verantwoording voor isolatie ontbreekt,*
maar de verantwoordelijke bewindslieden zich steeds op de wetenschap beroepen;
- *als er geen controle op de registratie plaatsvindt,*
zodat ieder tehuis kan invullen wat het wil;
- *als de resultaten van de registratie alleen maar in de burola van het ministerie terechtkomen.*

Toen wij om de resultaten van de registratie vroegen, vingen we bot. We konden een gesprek krijgen, in een welwillende sfeer, maar geen harde gegevens. Het ministerie gaf ze niet, het WIJN had ze niet eens.

We hadden hier ons dossier kunnen afsluiten, als niet een ambtenaar van het ministerie van Justitie *per abuis* de registratie-overzichten over 1975 en 1976 had doorgezonden naar de Vaste Kamercommissie. Dat heeft ons onderzoek gered. Moe van de burokratie, het afhouden en de pleinvrees van de ambtenaren en de koepels konden we de instellingen nu met hun eigen cijfers konfronteren en om nadere informatie en gegevens over 1977 vragen. Dit leverde bij alle particuliere tehuizen die op het overzicht van het ministerie stonden, het gewenste resultaat op. We kregen hierdoor zo veel informatie, dat ook het WIJN niet langer om ons onderzoek heen kon en ons onderzoek een officiële status kreeg.

Maar niet voor de rijksinrichtingen. Namens de staatssecretaris zelf werd ons in een brief van 4 oktober 1978 meegedeeld dat we geen cijfers van de rijksinrichtingen konden krijgen.

Een jaar later kwamen er toch cijfers. In het zwartboek van de Belangenvereniging Minderjarigen hadden we ons onderzoek en de resultaten wat betreft de rijksinrichtingen beschreven. Dat was voor de kamerleden Haas-Berger en Van der Spek aanleiding om opnieuw om de cijfers te vragen.

Maar het is typerend voor de hele materie, dat het antwoord van de staatssecretaris weer onvolledig was. Het gaat alleen om afzonderingen langer dan 2 x 24 uur. We beschouwen dit als een zoethoudertje voor het parlement; een werkelijk inzicht in de isolatiepraktijken van de rijksinrichtingen (waarbij het volgens ons om duizenden isolaties per jaar moet gaan) blijft onmogelijk.

Op 12 november 1979, eigenlijk na de voltooiing van dit dossier, kwam de Vaste Kamercommissie voor Justitie bijeen om in het kader van het jaar van het kind te praten over kindbescherming. Dat leverde een aantal 'nieuwigheden' op die we hier toch nog willen vermelden:

- Er bestaat een nieuw wetsontwerp dat de rechtspositie van minderjarigen in de rijksinrichtingen regelt. Daarin wordt de duur van 'de straf van afzondering' beperkt tot
 - ten hoogste 2 dagen voor jeugdigen beneden de 14 jaar;
 - ten hoogste 4 dagen voor jeugdigen van 14 tot 16 jaar;
 - ten hoogste 6 dagen voor jeugdigen van 16 jaar en ouder.
 Deze benaderingswijze vinden wij te beperkt: het leidt niet tot een discussie over het gebruik van isoleercellen op zich, maar gaat alleen excessen tegen.
- Voor het eerst sinds 1976 werden cijfers over de isolaties in de partikuliere kinderbeschermingsinstellingen verstrekt. Deze cijfers wijken — op enkele slordigheden van het ministerie na — niet af van onze gegevens zoals wij die in hoofdstuk 5 hebben weergegeven. Nieuw was wel, dat de namen van de instellingen nu vermeld worden.
- Tenslotte is het aardig de visie van de staatssecretaris op het isoleren te vernemen. We nemen daarvoor een stukje over van de handelingen van de Tweede Kamer. Aan het woord is mevrouw Haars:

Haars

Van verschillende zijden zijn vragen gesteld over de isolatie in de verschillende inrichtingen. Bij de beantwoording van vragen zijn daarover al een aantal mededelingen verstrekt. Toen ik de cijfers zag, heb ook ik mij afgevraagd: Hoe kan dat nu? In Overberg is naar verhouding sprake van veel isolatiegevallen. Deze rijksinrichting kent een gesloten afdeling. Isoleren is het halen uit de gemeenschap, uit de groep.

In een gezin moet een kind, dat vervelend is, in de hoek staan. Dat is al een afzondering; het kind is uit de gemeenschap. Een andere afzondering is het naar je kamer moeten. Dan wordt het kind als het ware geïsoleerd. Deze gedachte is ook van toepassing op de verschillende inrichtingen. Het uit de gemeenschap verwijderen betekent niet altijd een isolatiecel.

Het betekent: niet meer bij de anderen behoren. Als een kind in de hoek moet staan met de armen op de rug, dat is het uit de gemeenschap, hoewel het in dezelfde kamer staat. Overberg kent een aanzienlijk aantal gevallen van isolatie. Dat komt doordat er een goed paviljoen is. Men wordt uit de groep gehaald en naar dit paviljoen gebracht, waar ook sprake is van een gemeenschap van mensen, die uit de eigen groep zijn gehaald. Den Hey-Acker te Breda kent ook een groot aantal isolatiegevallen. Dat is een tucht-school.

De heer **Van der Spek** (PSP): Bedoelt de Staatssecretaris: Helaas hebben andere inrichtingen niet zo'n geschikte isolatie-gelegenheid? Dit klinkt toch door in haar woorden.

Staatssecretaris **Haars**: Inderdaad. De andere inrichtingen passen veel minder isolatie toe. Ook is het mogelijk dat veel later tot deze maatregel wordt overgegaan. Nogmaals, die cijfers vielen mij bij het bestuderen ervan op. In de zoëven genoemde inrichtingen is sprake van een naar verhouding groot aantal afzonderingsgevallen. Daar waren de mogelijkheden voor afzonde-

ring gunstiger dan in de andere inrichtingen, die naar verhouding veel later tot afzondering overgaan.

De heer **Van der Spek** (PSP): Dan kan ook worden geconcludeerd, dat het bestaan van die gunstige mogelijkheden de verleiding bij de leiding erg groot maakt om ervan gebruik te maken. Er zijn ook inrichtingen, waar zich geen of weinig isolatiegevallen voordoen. Kennelijk kan het zonder.

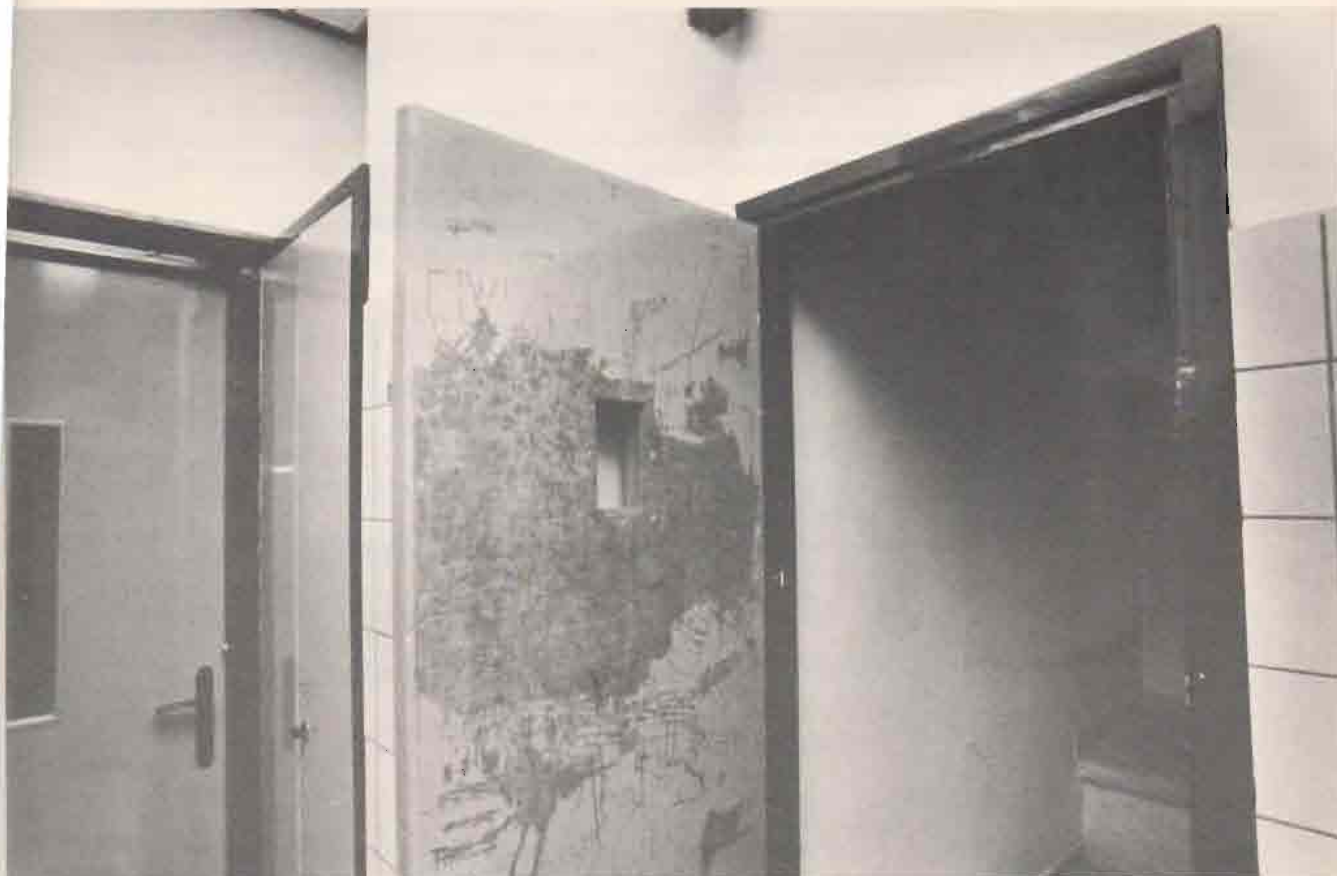
Staatssecretaris **Haars**: Neen. Er kan dan sprake zijn van een veel zwaardere isolatie dan hier het geval is. Dit is het 'in de hoek staan'. Het andere is 'naar boven en naar je eigen kamer'.

Mevrouw **Beckers-de Bruijn** (PPR): Of het kolenhok!

De heer **Van der Spek** (PSP): Ik vind het in de hoek zetten óók niet erg pedagogisch maar dat is toch wel wezenlijk een andere ervaring dan wanneer je geheel geïsoleerd in een daarvoor bedoelde ruimte wordt geplaatst, die daarvoor ook heel erg 'geschikt' is.

Staatssecretaris **Haars**: Daarom zeg ik ook dat in inrichtingen, waarin men een duidelijk afgesloten paviljoen heeft, veel gemakkelijker gebruik wordt gemaakt van deze kleine correctiemogelijkheden. Dit gebeurt eerder dan wanneer een zware isolatie wordt gevraagd. Ik heb een vergelijking gemaakt met een gezin, waarin natuurlijk alle correcties op een andere manier verlopen maar meestal gaat het daarbij om jongere kinderen.

Ik wil alleen duidelijk maken, dat men zich wel degelijk realiseert wat het betekent als men afzondering toepast. Het betekent, dat de jongere in de groep niet meer te handhaven is, maar de echt zware isolatie vindt alleen plaats wanneer bij voorbeeld vechtpartijen worden veroorzaakt, wanneer men in de groep een zodanig desorganiserend gedrag vertoont, dat de hele groep eronder lijdt. Ook is het mogelijk dat er met messen wordt gegooid of andere gekkigheid wordt uitgehaald. Welnu, dan móet er een correctiemogelijkheid zijn.

*Isoleercel
in 'Den Engh'.*

We hebben vaak, ook bij de particuliere kindbescherming, een zekere gêne gevoeld.

We hebben het vragen naar het celgebruik wel eens vergeleken met de vraag aan twee mensen hoe vaak ze 'het' doen — dezelfde schutterigheid en verlegenheid.

Sterk zijn tehuizen ook in het verzinnen van andere namen voor de isoleercel: de 'sep', de 'separeer', de 'time-out', de 'ruimte voor eenzame afzondering', de 'intensive care' of nog mooier: de 'logeerkamer', het 'kamertje', het 'saai kamertje' of de 'doofpot'.

De registratie zoals die momenteel op verzoek van het ministerie van Justitie plaatsvindt, lost niets op. Het moet tot meer leiden dan registratie alleen.

In ons onderzoek hebben we laten zien dat de isolaties in de particuliere kindbescherming in de afgelopen vier jaar zijn teruggelopen. Of dat verschijnsel ook in de rijksinrichtingen optreedt, kunnen we niet aan de hand van cijfers nagaan. We denken van niet. Steeds vaker worden de 'moeilijkste' jongens doorgestuurd naar de rijksinrichtingen. Een aanwijzing hiervoor vormt ook de uitlating van Rekken-direkteur Hilgers, dat een particulier tehuis als 'De Dreef' (waar niet geïsoleerd wordt) samenwerkt met het 'Lloyd hotel'. Die samenwerking zal wel inhouden dat te lastige bewoners naar het 'Lloyd hotel' worden doorgestuurd en daar geïsoleerd worden. Het probleem richt zich steeds meer op de rijksinrichtingen. En in de praktijk van de rijksinrichtingen hebben wij (en heeft ook het parlement) nauwelijks inzicht.

We denken daarom dat **openbaarheid** van de overzichten van particuliere én rijksinrichtingen, zoals het ministerie die samenstelt, een eerste vereiste is.

Maar er is meer nodig.

Isolatie gebeurt ook elders, in tehuizen — niet door het ministerie van justitie zijn gemachtigd om gebruik te maken van de isoleercel; bijvoorbeeld in

- het goedgekeurde kindbeschermingstehuis 'Alexandra' in Almelo, en in
- het door Justitie betaalde, maar ten tijde van ons onderzoek niet goedgekeurde 'Jongeren Opleiding Centrum JOC' te Amsterdam.

En dat is alleen nog datgene wat wij in de sfeer van de kindbescherming hebben kunnen achterhalen; ongetwijfeld zullen er ook elders — nog onontdekt — dingen gebeuren die in strijd zijn met de richtlijnen van het ministerie.

En natuurlijk wordt er geïsoleerd in de psychiatrie en de zwakzinnigenzorg.

We bepleiten daarom op korte termijn een regeling *in de wet* van de isolatie van minderjarigen *voor de hele residentiële hulpverlening*.

In die regeling zou moeten worden vastgelegd:

1. wat isolatie nu precies is.
2. dat isolaties van minderjarigen alleen mogen voorkomen in daartoe door de ministeries aange-

- wezen inrichtingen.
3. dat deze instellingen verplicht zijn een registratie bij te houden van de gebruikte dwangmaatregelen (en niet van isolatie alleen).
 4. dat de registraties daadwerkelijk vanuit de ministeries gecontroleerd worden.
 5. dat overzichten van deze registraties jaarlijks worden overhandigd aan de Vaste Kamercommissie. Uit dien hoofde zijn deze overzichten openbaar en kunnen ook buitenparlementaire groepen er kennis van nemen.
 6. dat minderjarigen het recht hebben om direkt bij het ministerie te klagen over een aan hen opgelegde dwangmaatregel. Zij mogen voor het indienen van deze klachten de hulp van derden, zoals belangenverenigingen, inroepen.

Wij vinden een dergelijke regeling het minimum van wat op korte termijn tot stand moet komen. Maar eigenlijk willen we meer.

Een rechtvaardiging voor het gebruik van de isoleercel is niet te vinden. De door ons geraadpleegde wetenschappers spreken zich uit tegen de isoleercel. Wat overblijft is... 'ze doen het uit onmacht', zoals een van de tehuisbewoners uit het eerste hoofdstuk al zei. Ze sloeg de spijker precies op de kop: de onmacht om tehuisbewoners een betere situatie te bieden dan nu in de kindbescherming mogelijk is.

Dat moet veranderen. Wij hebben ons slechts vastgebeten in een symptoom van dat systeem, dat — net zoals het hele systeem — niet meer van deze tijd is.

Je kan je gevoelens gewoon niet kwijt, omdat je gewoon weet:
'Als ik me rustig houd, dan mag ik er weer uit, maar je voelt je als een beest...'
Aan het woord Gerrie, een bewoonster van een kinderbeschermingstehuis,
over haar verblijf in een isoleercel.

Zo begint dit dossier, dat gaat over de hedendaagse praktijk van het opsluiten
van kinderen in de cel.

De laatste jaren is er regelmatig publiciteit geweest rondom isolatie van
minderjarigen. Dit dossier is de eerste publikatie die een totaaloverzicht geeft
van isolatie/separatie van minderjarigen binnen de kinderbescherming.
Veel cijfers en informatie over de redenen van isolatie, hoe minderjarigen
isolatie beleven, over de wettelijke regelingen en theoretiese achtergronden
van isolatie.

UITGEVERIJ ORDEMAN

ISBN 90 6330 064 6